Aliona SOBOL

Repetiția – mijloc de exprimare a aspectualității în limba română

A.S. – lector, Departamentul Lingvistică Română și Știință Literară, Facultatea de Litere, U.S.M. Domenii de cercetare: lingvistica generală, limba latină, cultură și civilizație românească, didactica, limba română pentru străini/alolingvi.

Limba româna posedă diverse mijloace de exprimare a aspectualității, care, deopotrivă cu temporalitatea și modalitatea, este o categorie funcțional-semantică. Categoriile funcțional-semantice se deosebesc de cele morfologice prin faptul că ele acoperă o sferă mai largă, pe când cele din urmă se referă doar la nivelul morfologic al limbii. Nucleul categoriei funcțional-semantice este o anumită categorie morfologică, cum ar fi timpul – în cazul temporalității, modul – în cazul modalității și aspectul verbal – în cazul aspectualității, care conține mijloace specializate pentru redarea valorilor categoriei respective (de exemplu, opoziția perfectiv–imperfectiv pentru aspectul verbal). La periferia categoriei funcțional-semantice apar elemente secundare, ce apar-

Repetition is one of the syntactic means of expressing the aspectuality in the Romanian language. From the semantic points of view, repetition expresses different characteristics of the action such as duration, intensity, frequency, etc. Repetition can be of three types, depending on the language that occurs: phonetic, lexical and grammatical. The repetition of the verb exteriorizes the ideea of limited or delimited duration of the action that is achieved through repetitive structures based on coordination and subordination. Certain aspectual values, including the intensity of the action, are expressed through the resumption of the nouns, interjections.

BDD-A26960 © 2017 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:13 UTC)

ţin altor niveluri ale limbii. Aceste elemente pot fi de ordin semantic, lexical, sintactic etc. şi, de asemenea, contribuie la exprimarea valorilor pe care le redă şi categoria gramaticală nucleu.

Lingvistul A.V. Bondarko relevă următoarele elemente *sine qua non* ale aspectualităţii:
– îmbinările cu verbe aspectuale (cu valoare incoativă, durativă şi finitivă) şi alte construcţii analitice;
– diverse mijloace sintactice cu funcţii aspectuale suplimentare;
– modul acţiunii (Aktionsart);
– opoziţia dintre lexemele verbale limitative / nonlimitative;
– indici lexicali circumstanţiali [1, p. 76].

Mijloacele lexicale ce denotă aspectualitatea în limba română cuprind diverse adverbe, locuţiuni adverbiale, numerale adverbiale, prepoziţii, locuţiuni prepoziţionale etc., ce imprimă verbului pe care îl însoţesc variate nuanţe aspectuale, cum ar fi: repetarea acţiunii, durata, caracterul continuu sau discontinuu, caracterul momentan al acţiunii, tempoul desfăşurării acţiunii etc. sau anumite locuţiuni verbale, ce desemnează diverse tipuri de Aktionsart.

Mijloacele semantice de redare a aspectualităţii includ verbe sau locuţiuni verbale care, prin conţinutul lor semantic, pot sugera diferite tipuri de Aktionsart. Astfel, verbele indică acţiuni cu semantică incoativă, ingresivă, durativă, momentană, iterativă, terminativă, eventivă etc., locuţiunile verbale româneşti la fel exprimă acţiuni iterative, statice, incoative, finitive, durative, orientate, ingresive etc. Reflectând asupra semanticii verbului şi a noţiunii de temporalitate internă, lingvista Elena Constantinovici observă că: „În limba română, noţiunea de timp intern se referă la posibilitatea de a caracteriza modul sau felul desfăşurării acţiunii prin conţinutul semantic al verbelor. E vorba de verbe ca*: a aprinde – a arde, a adormi – a dormi, a căuta – a găsi* etc. [2, p. 392].

Mijloace morfologice ale aspectualităţii în limba română sunt considerate timpurile verbelor, întrucât în paradigma verbală opoziţiile au, în primul rând, rol aspectual. Lingvişti de notorietate, printre care I. Iordan, V. Guţu-Romalo, Gh. Ivănescu, A. Niculescu, cercetătoarele H. Mirska-Lasota, D. Stoianova, Cr. Călăraşu ş. a. au examinat sistemul temporal românesc din punctul de vedere al semnificaţiilor aspectuale

BDD-A26960 © 2017 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:13 UTC)

pe care le comportă. Astfel, imperfectul indică fie aspectul durativ, fie pe cel iterativ, deci este imperfectiv. Perfectul simplu, perfectul compus și mai-mult-ca-perfectul sunt apte a desemna aspectul perfectiv. Prezentul dezvăluie ambele aspecte: atât aspectul durativ și imperfectiv, cât și pe cel momentan și perfectiv.

La mijloacele morfematice de exprimare a aspectualității în limba română se referă unele prefixe: *re-, răs- / răz-* (cu valoare frecventativă), *a-, în- / îm-* (cu valoare incoativă), *supra-* (cu valoare de intensitate) etc., care formează verbe ce exprimă diverse caracteristici ale desfășurării acțiunii.

Mijloacele sintactice ale aspectualității în limba română corespund unor forme verbale alcătuite din verbe aspectuale (incoative, durative și finitive) și repetiției, care are o tipologie variată. Conform *Dicționarului general de științe,* repertiția este definită ca „figură sintactică (de construcție) care constă în reluarea de două sau mai multe ori a aceluiași sunet, radical, cuvânt ori grup de cuvinte" [3, p. 413]. Așadar, în funcție de nivelul limbii la care se manifestă, repetiția este de trei tipuri: fonetică (realizată la nivel sonor), lexicală și gramaticală.

Potrivit autorilor *Gramaticii limbii române*, repetițiile pot fi clasificate după diverse criterii, printre care: „...realizarea lingvistică, distanța dintre termenii repetiției, fixitatea structurii repetitive, intenționalitatea, rolul vorbitorului în cursul interacțiunii verbale (locutor sau alocutor)" [4, p. 778].

Din punct de vedere semantic, repetiția evidențiază diverse caracteristici ale acțiunii, cum ar fi „... durata, intensitatea, distribuția, progresia, succesiunea, periodicitatea..." [5, p. 916].

În plan structural, pot fi delimitate mai multe tipuri de repetiție lexicală: a adjectivelor, adverbelor, verbelor, substantivelor, interjecțiilor, pronumelor. Cercetând fenomenul în cauză, lingvista din România V. Guțu-Romalo [6] a observat că repetiția cuprinde 17 tipuri, dintre care numai șase vizează repetiția verbului, și anume în construcțiile ce marchează intensitatea, durata, frecvența, progresia, narațiunea sau descripția rezumată și imprecizia.

În accepția autorilor *Gramaticii limbii române*, repetițiile prezintă „...un

BDD-A26960 © 2017 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:13 UTC)

anumit nivel de gramaticalizare, manifestat prin folosirea unui *tipar structural* care poate fi actualizat de la caz la caz cu diverse elemente lexicale. Dintre acestea fac parte structurile repetitive *unitare* și cele *neunitare*." [4, p. 780]. În articolul de față analizăm doar structuri repetitive unitare ce constituie „...ansambluri unitare din punct de vedere sintactic și semantic; ele pot fi formate prin reluare identică sau modificată a unui element..." [4, p. 780] și conțin, în afară de elementele repetate, prepoziții și conjuncții.

În funcție de structura repetiției, construcțiile repetitive unitare posedă diverse valori semantice. Astfel, repetiția verbului exteriorizează ideea de durată a acțiunii ce se desfășoară o perioadă lungă de timp și se realizează prin structuri repetitive bazate pe coordonare sau subordonare. De exemplu:

1. reluarea verbului direct, elementele repetate fiind juxtapuse, sau precedat de conjuncția copulativă *și:*

„Și merge, și merge, până ce înnoptează bine. " (Creangă, p. 149);

„Iar colo bătrânul dascăl, cu-a lui haină roasă-n coate,

Într-un calcul fără capăt tot socoate și socoate..." (Eminescu, I, p. 130).

Din punctul de vedere al realizării lingvistice, asemenea tipuri de repetiție se numesc *identice,* cele *modificate* conținând o altă formă gramaticală a primului termen. Totodată, examinând aceste exemple conform criteriului distanței dintre termenii repetiției, observăm că sunt repetiții *la distanță.*

De remarcat că repetiția verbului amplifică semnificația de durată a acțiunii, acesta utilizându-se frecvent la timpul prezent, mai ales cel istoric:

„Baba, când vede că s-a bătut găina joc de dânsa, o prinde ș-o bate, ș-o bate pân-o omoară în bătaie." (Creangă, p. 95).

Uneori, în componența unor structuri repetitive sunt intercalate anumite elemente lexicale nonrepetitive (adverbele *tot, iar*). De exemplu:

2. reluarea verbului precedat de adverbul *tot* cu valoare iterativă (uneori de conjuncția copulativă și + adverbul *tot*)*:*

BDD-A26960 © 2017 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:13 UTC)

„Și ne coborâm noi, și ne tot coborâm, cu mare greutate, pe niște povârnișuri primejdioase...” (Creangă, p. 235);

3. reluarea verbului însoțit de conjuncția copulativă *și* + adverbul *iar* cu valoare iterativă:

„Zice și iar zice...”.

Structurile repetitive formate prin coordonare, care au fost exemplificate supra, exprimă, potrivit gramaticienilor, „durata nedelimitată” [4, p. 783], iar cele prin subordonare – „o durată delimitată” [4, p. 783]. În structurile ce au la bază subordonarea, termenul repetat este precedat de elementele lexicale ce sau cât. De exemplu:

4. reluarea verbului precedat de adverbul *cât*:

„Mai șede el *cât șede* de cască gura prin târg, ș-apoi își ie tălpășița spre casă.” (Creangă, p. 100);

„*Fug* ei *cât fug* și, de la o vreme, dracul pierde urma iepurelui.” (Creangă, p. 104);

„Și *merse* ea *cât merse* pe-un drum, până ce, din întâmplare, îi ieși înainte o cățeluș㔔 (Creangă, p. 198);

„Uite-l, *zburdă, zburdă cât zburdă*, pe urmă vine, se lipește de mă-sa și țese mărunțel pe lângă caii bătrâni.” (Druță, p. 341);

5. reluarea verbului anticipat de pronumele relativ *ce*:

„Făt-Frumos *ospătă ce ospătă*, dar apoi, luându-și buzduganul de-a umăr, merse mereu pe dâra trasă de piuă...” (Eminescu, II, p. 186).

Într-adevăr, structurile repetitive bazate pe subordonare diferă de cele ce au la bază coordonarea prin faptul că, în primele trei tipuri analizate *supra,* întreaga construcție servește pentru a marca o acțiune durativă, dar cu o durată mai mică decât a acțiunilor redate de ultimele două tipuri. Totodată, remarcăm că varianta de repetiție caracterizată prin separarea elementelor care se repetă în text prin introducerea altor cuvinte este numită *epanalepsă* [3, p. 414].

Tipurile de repetiție de mai sus reprezintă, în plan sintactic, o unitate, constituind, în marea majoritate a cazurilor, un predicat format din

BDD-A26960 © 2017 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:13 UTC)

verbe, de obicei, la modul indicativ, timpul prezent sau perfectul simplu, deși pot fi și la viitor sau perfectul compus; la modul conjunctiv sau condițional, timpul prezent; gerunziu sau infinitiv, constituind o caracteristică a stilului narativ.

Pentru a ilustra cele expuse *supra*, vom cita câteva exemple relevate de lingvista Valeria Guțu-Romalo:

„*Va lucra, va lucra* până totul va fi gata." (indicativ, viitor);

„*Să lucrezi, să lucrezi,* până ce totul va fi gata." (conjunctiv, prezent);

„Dacă *ar merge și ar merge,* ar ajunge pe țărmul celălalt." (condițional, prezent);

„Și *mergând, mergând,* ies din lumea cu oamenii și intru în lumea cu șoarecii." (gerunziu);

„*A lucra, a lucra* fără întrerupere e datoria noastră." (infinitiv) [6, p. 486].

Cercetătoarea din România Florența Sădeanu, comparând sintaxa verbului românesc cu cea a verbului în limba spaniolă, a stabilit că aspectul durativ, îmbinat cu ideea de intensitate a acțiunii, este desemnat în limbile menționate, mai ales în vorbirea familiară și populară, prin imperativul singular al verbului *a da* (care își pierde valoarea propriu-zisă), repetat și succedat adesea de pronumele personal neaccentuat cu valoare neutră *-i*:

„Se pun dracii la lucru și dă-*i* și dă-*i*";

„*Dă-i și dă-i* cu ciupitul";

„*Dă-i* cu bere, *dă-i* cu vin" [7, p. 205].

Anumite valori aspectuale, inclusiv intensitatea acțiunii, sunt redate și prin reluarea unor lexeme ce aparțin altor clase gramaticale. De exemplu:

6. repetarea imediată a interjecției:

„Ne întovărășim cu dânșii, de frica lăieșilor din Ruginoasa, și *hai-hai, hai-hai,* până-n ziuă, iacă-tă-ne în Târgul-Frumos..." (Creangă, p. 290).

7. repetarea imediată a substantivului: *fuga-fuga.*

BDD-A26960 © 2017 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:13 UTC)

După cum remarcă L. Zbanț în studiul dedicat cercetării intensității absolute a calității și a acțiunii, „Modelele tautologice întemeiate pe repetiția substantivului comportă indiciile unui limbaj popular, marcat de afectivitate, caracteristic registrului vorbit al limbii române sau al celei franceze”[8, p. 91].

Alt tip de repetiție, cea gramaticală, este caracterizat, conform *Dicționarului general de științe, ca* „...reluarea aceluiași radical în cuvinte diverse sau a aceluiași cuvânt în forme gramaticale diferite” [3, p. 414]. Autorii *Gramaticii limbii române* încadrează acest tip în repetiții *modificate*. De exemplu:

8. reluarea verbului prin derivatul său prefixal, format cu afixul *răs-: s-a sucit, s-a răsucit*. Considerăm că și această construcție repetitivă denotă intensitatea acțiunii.

În concluzie, menționăm că repetiția reprezintă unul dintre mijloacele sintactice de redare a aspectualității în limba română. În funcție de structura repetiției, construcțiile repetitive exprimă diverse valori semantice. Astfel, repetiția verbului exteriorizează, de cele mai multe ori, durata delimitată / nedelimitată sau intensitatea acțiunii. Din punctul de vedere al realizării lingvistice, cele mai frecvente tipuri de repetiție sunt cele *identice*, cele *modificate* având o utilizare mai rară.

Referințe bibliografice

1. А. В. Бондарко, *Принципы функциональной грамматики и вопросы аспектологии*, Изд-во Наука, 1983.
2. Elena Constantinovici, Semantica verbului și temporalitatea internă. În: *Omagiu profesorului și omului de știință Anatol Ciobanu*, CEP USM, Chișinău, 2004, p. 392-397.
3. Angela Bidu-Vrăncenu, *Dicționar general de științe. Științe ale limbii,* Editura Științifică, București, 1997. Disponibil: https://www. academia. edu /10986209/87525919-DSL-Dictionar-de-Stiinte-Ale-Limbii.
4. *Gramatica limbii române,* vol II, *Enunțul,* Editura Academiei Române, București, 2008.
5. *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. II, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996.
6. V. Guțu-Romalo, *Repetiția, procedeu sintactic de exprimare a aspectului în limba română*. În: „Studii și cercetări lingvistice”, a. XI, nr. 3, 1960, p. 485-493.

BDD-A26960 © 2017 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:13 UTC)

7. Fl. Sădeanu, *Paralele româno-spaniole în sintaxa verbului*. În: „Studii și cercetări lingvistice", nr. 2, 1967, p. 203-208.
8. L. Zbanț, *Intensitatea absolută a calității și acțiunii* (în limbile franceză și română), CEP USM, Chișinău, 2009.

Izvoare beletristice:

1. I. Creangă, *Opere*. În 2 volume. Vol. 1. Editura Literatura Artistică, Chișinău, 1989.
2. M. Eminescu, *Opere*. În 8 volume, Poezii, vol. I, Proză. Teatru. Literatură populară, vol. II. Coordonator: acad. M. Cimpoi, Editura Gunivas, Chișinău, 2001.
3. I. Druță, *Scrieri*, vol. I, Editura Literatura Artistică, Chișinău, 1989.

BDD-A26960 © 2017 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:13 UTC)